

ΤΟ ΠΙΑΝΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΠΑΧ

(Συνέχεια και τέλος)

Υπό WALTER NIEMANN

Όπως δε μοιάζει το ένα προελούτιο με το άλλο, το ίδιο απέχει και η μία φούγκα από την άλλη! Όπως, από τη μία μεριά, έχουμε προελούτια με ρυθμική *figuration*, η προελούτια με παιγνιδιάρικο ή μελωδική ή αούτρα πολυφωνικό χαρακτήρα, και που κάποτε υπερβάλλουν σε αντίστικτική τέχνη τη φούγκα που ακολουθεί, από την άλλη μεριά μπορούμε να μελετήσουμε στις φούγκες όλους τους τρόπους και τις μορφές αυτού του πιο αούτηρου είδους της Τέχνης, από την πιο απλή τρίφωνη ως την πιο πολύπλοκη διπλή και τριπλή φούγκα, από τον πιο ελεύθερη και χωρίς δέσμευση ως την πιο αούτηρη και βαρυσήμαντη, με όλες τις αντίστικτικές φινέτσες (κανόνες μεγεθύνσεις, άναστροφές κλπ.) Και μόνο γ' αυτό τον καταπληκτικό πλούτο σε μορφές το «καλά συγκερασμένο κλειδοκύβαλο» είναι μοναδικό. Δεν ύστερεί όμως και το περιεχόμενό του! Αυτό είναι τόσο μεγάλο, τόσο ύποκειμενικό, τόσο όλότελα δικό του, ανεξάρτητο και προσωπικό, ώστε ο συγχρονισμένος άτελεστης να πρέπει να ζήση έξ ολοκλήρου και να βυθισθή μέσα στο Έργο, προτού αποφασισίη να το παρουσιάση μπροστά στο Κοινό. Κι αυτή τη δημοσία έκτέλεση έχουν το δικαίωμα να την άποτολήσουν μόνο άληθινές και μεγάλες προσωπικότητες, γιατί με την «άντικειμενική», όπως την έπονομάζουν, άκαδημαϊκή έκτέλεση του *Bach* δε γίνεται τίποτε. Έδω πρέπει να μωρήση κανείς, άναδημιουργώντας ποιητικά, να δώση μουσική έκφραση σε ό,τι συγκινεί την άνθρώπινη καρδιά, στα μυχιαιτερα και λιειότερα συναισθήματα. Κι αυτός ο θηραυρός από ποίηση και αίσθηση, αυτός ο πλούτος από το πιο έσωτερο περιεχόμενό της ζωής, είναι τόσο θαυμαστό, μεγάλο και άνεξάντηλο, που με δυσκολία μπορεί να καταλάβη κανείς γιατί τα προελούτια και οι φούγκες του *Bach* άκόμη και σήμερα, μόνο για λίγους σημαίνουν ένα άσύγκριτο και άνάπτυ, κατάστατο ψυχικό και πνευματικό κτήμα, και γιατί παί, ζουν ένα τόσο έλδαχτιο ρόλο στη δημοσία μουσική ζωή.

Γιά να μωρήση κανείς να εισοδήση εύκολότερα στα «πρελούτια και φούγκες» ίσως μωρεί να βοηθηθή από κά ή άκόμη, από το ρομαντικό τους στοιχείο. Γιά πολύν καιρό το πορβάλεπαν χάριν του αντίστικτικοιο στοιχείου. Και όμως πόσο άδίαφευστα μεγάλο είναι! Άς ξεφυλλίσουμε άκόμη μία φορά το Έργο αυτό που είναι το «επερ βιβλίο» του πιανίστα, ή «Παλάδια Διαθήκη» του, αντίθετα με τη «Νέα Διαθήκη» που είναι οι συνάτες του Μπετόβεν όπως λέει ο *Hans von Bülow*.

Το θαυμάσιο ποιμενικό προελούτιο σε μι μείζον (I), το τόσο χαριτωμένο προελούτιο και φούγκα σε φά Ελασσον (II) με την άβρη και σιγανή μελαγχολία τους, το σοβαρό μεστό σε περιεχόμενο σε σι Ελασσον (I), τα βαρυστοχάστα, γεμάτα νόμο και μουσικισμό προελούτια και φούγκες σε σι όφ., υτό δισο, και μι όφ. Ελασσον (I), το μεγαλόπρεπο προελούτιο σε υτό μείζ. (II), τα εθώμα άλλα και με σκέψη προελούτια και φούγκες σε φά δισο, υτό δισο, και σι όφ. μείζον (I), ή γεμάτης πάθος και βαρύτητα σε μείζ. φούγκα (I) που είναι

έπεξεργασμένη με τους ζωντανούς παροτιγμένους ρυθμούς της γαλλικής ούβερτουρας, το μελαγχολικό προελούτιο σε σολ δισο. Ελασσον (I), τα προελούτια και φούγκες σε φά Ελασσον κ' από τα δύο μέτρα, για να ονομάσουμε μονάχα μερικά, δεν είναι βουτηγμένα στα άγνότερα ρομαντικά χρώματα; Και έπειτα από τις Σούτες και Πιρτίτες στη *gigue* σε σι όφ. μείζον, στο γεμάτο μουσικισμό και σκεψη *adagio* του «Ίταλικού Κοσέρτου», στα γεραμικά άργα μέτρα άπ' όλα τα Βρανδεμβούργια Κοσέρτα, στη «Χρωματική Φαντασία και Φούγκα», στις «Παραλλαγές του *Goldberg*» σ' εκείνη την απλή όρια, που έχει πάρει το όνομά της από έναν πιανίστα της έποχής, με τον άσύγκριτο Μινρόκοσομο των 30 παραλλαγών, (που άποτελεί το παλιότερο μεγάλο ταίρι των παραλλαγών του Μπετόβεν έπάνω σ' ένα βόλντ του *Diabelli* και που άσφ. λός έχουν γραφή κάτω από την έντύπωση αυτού του Έργου του Μπάχ), με τους θαυμάσιους κανόνες τους, τις φούγκες τους, με το βαθύ τους *adagio* σε σολ Ελασσον και το εθώμο *quodlibet* στο τέλος, δεν άνθεί ήδη, σ' δλ' αυτά διαστικτικά και ήμετο το γ.λ.ά.ζ.ο λουλούδι του ρομαντισμο; του Ρομαντισμο, που φυσικά έκφράζεται με τη μουσική ήλωση του 18ου αιώνα, άλλα που με τόση σ.α.φήνη παρουσιάζει τη σπουδαιότερη ίδιότητά του, δηλ.δθ, το να άποτραβείται ο δημιουργός στο άτομικό του έγω.

Η επίδραση του *Bach* φθάει ως τη σύγχρονη έποχή, όπως μας δείχνει η τέχνη του *Regner*, που δεν είναι νοητή χωρίς αυτόν. Η όοσία της τέχνης του δεν μπορεί να παλιώσει κι' ούτε θα παλιώσει ποτέ, όν και είναι βέβαιο ότι όριωμένα γυρίματα που έπαν.λαμβάνονται συχνά, όριωμένες πτώσεις και ποικιλία πρέπει να τα θεωρεί κανείς σαν άσηματα έφόδια οής έποχής του. Η μελέτη των Έργων του άποτελεί σήμηρα περισσότερο από ποτέ τη βάση κάθε σοβαρής άσχολίας με τη μουσική χωρίς τη σπουδή του *Bach* είναι ή μωρφωση κάθε πιανίστα άτελής, γιατί περισσότερο από όποιοδήποτε άλλη μουσική άπαιτεί ήμερία στο ποιέζιμο, όδώνει την κατανόηση της Τέχνης και διαπλάθει την άνεξορτήσια των χειρών. Με τι θαυμαστό τρόπο κατώρθωσε ο Μπάχ να συνταρίσει στα προπαρασκευαστικά Έργα του για τα «πρελούτια και φούγκες», (στις δίφωνες και τρίφωνες *invention*s, στα μικρά προελούτια και τις συμφωνίες) τη φόρμα και τον έκπαιδευτικό προορισμό των παιδαγωγικών προελούτιων στο πνεύμα του *Kuhnau*, του *Fischer* ή του *Passolini* με το πιο έλκυστικό και το πιο εγνενικό περιεχόμενο μέσα σε χαριτωμένες πιανιστικές μικρογραφίες! Έκτός άπ' δλ' αυτά ο Μπάχ, έργασθηκε για τα «συκερασμό» της σκάλας καθώς και για το φυσικό δακτυλισμό στο πιάνο, χρησιμοποιώντας και τον άνιγερμα (όπως τον μεταχειριζόμαστε και σήμερα) που άκόμη κι' ο *Couperin*, καθώς και όλλοι μεγάλοι διδάσκαλοι του πιάνου της έποχής του, μόνο και' έξαιρέση (για τα μεγάλα διασθηματα) τολμοσαν να χρησιμοποιήσουν. Από την εύκολια του *toucher* στο άπαλό και ίκανό για χρωματι-

«ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ»

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΠΑΧ

αμούς *chavichord* που τό προτιμούσε ο Μπάχ από τό σκληρότερο *cembalo*, μπορεί ίσως νά έξηγηθί, πώς τό ήταν θυναντόν νά παίξει μέ τόσο έλαφριά και σγεδόν άδιόρατη κίνηση, κινώντας μόνο τίς μπροστινές φάλαγγες τών δαχτύλων και μέ τέλεια ήμερία τών χεριών. Τό τί κατώρθωσε αυτόσχεδιάζοντας στό πιάνο και στό έκκλησιαστικό όργανο, σάν καλλιτέχνης που όνοιξε άπόλυτα ρομαντικούς και έντατικά μοντέρνους δρόμους, μπορούμε περίπου νά τό εικάσουμε από τί «Χρωματική Φαντασία και φούγκα» που κυλάει σά χειμαρος μέ λυρική έκκλησιαστική έξαρση, έλεύθερη, μεγάλη, τολμηρή, μέ τά μέρη της που είναι σάν ρεσιτατιφ που μιλούν ή που είναι σάν έλεύθερες κανέντσες.

Ή πιανιστική μουσική του Μπάχ είναι και θά μένει μοντέρνα, γιατί καθρεφτίζει ψυχικές καταστάσεις και γεγονότα μέσα στον καθρέφτη μιάς βαθειάς ανθρώπινης καρδιάς κατά τέτοιο τρόπο, που θά μείνει ζωντανή σε όλους τούς καιρούς όταν τίς αφαιρέσει κανείς ώρισμένα ίχνη νής εποχής της.

Τή σωστή θέση απέναντί της την παίρνουμε σήμερα μόλις σιγά σιγά, γιατί και ή αναβίωση τών έργων του Μπάχ άρχισε όπως και τών έργων του Χαίντελ, μέ άμέτρητα σφάλματα. Για πολύν καιρό δέν ελογαριάζαμε τό Μπάχ σάν «τόν συνθέτη της έκκλησιαστικής μουσικής», σάν τόν μάστορη της φούγκας, σάν ένα μουσικό άρχιλογιστή, σάν μιά παλιά, στεγνή περούκα: Μιά παράδοση χωρίς σκέψη που δύσκολα μπορεί νά ξεριζωθή, στοβρή μελέτη του Μπάχ που άρχίζει χωρίτερα άπ' ό,τι πρέπει δάσκαλοι χωρίς πνεύμα, φιλιτισίοι και ψευτορομαντικοί έπίγονοι που ήταν άνικανοι νά νοιώσουν τό Μεγάλο, δλ' αούτά ήταν αίτία νά μένη σκεπασμένη μέ χώματα τόσο πολύν καιρό ή σπηλιά, που έκρυβε τό πολυτιμώτατο αυτό χρυσάφι. Τό μεγαλύτερο φτάξιμο τό έχει ή παλιά σχολή της Λειψίας που, έμψυχημένη από τόν πιο ελικρινή παιδωγικό ζήλο έφροντιζε διαρκώς γιά καινούργιες εκδόσεις του Μπάχ, δίνοντάς μας όμως πάντα τόν «κολλητισμένο Μπάχ, τόν αούτηρό και τόν υπερβολικά σοβαρό τό «άπομακρυσμένο από την εποχή μας Μπάχ» που τά έργα του πρέπει νά θεωρούνται «πρώτ' άπ' όλα σάν ασκήσεις τών δακτύλων του αούτηρού στυλ, που πρέπει νά τά περάση κανείς κα' άρχην στη θέση τών *etudes*» όπως έγραφε ό *Louis Köhler* στό μέσα του 19ου αιώνα: Σήμερα έχουμε μεταπηδήσει από τή μιά άκρότητα στην άλλη. Κολυμπούμε στον άκεανό μιάς λατρείας του Μπάχ, που ή κολοσσιαία της έκταση περιέχει άρκτους κινδύνους και έχει π.χ. πολύ άδικήσει τόν Χαίντελ ριχνοντάς τόν στη λησμοσύνη. Μεγάλο ρόλο βέβαια παίζει ή μόδα.

Όπως ό πατέρας Όμηρος έτοι κι' ό Μπάχ ξεκουράζεται κάπου κάπου πνευματικά: γι' αούτό είναι καλό, τέρσο μελετώντας τό πιανιστικό του έργο νά μαθαίνη κανείς νά ξεχωρίζη τό βιώσιμο από τό λιγώτερο καλό και νά όμολογή κανείς τίμια ότι αούτό ή εκείνο τό κομμάτι ήταν προσωριμένο μόνο γιά την εποχή του. Έτσι θά μπορεί κανείς μέ μεγαλύτερη άγάπη νά έμβραβώνη τόν άπέραστο πλούτο τών μεγάλων του έργων. Κομάτια σάν τά προελόντια και φούγκες σε μί έλασ, ντό δέσ. έλασ, ή σι όφ. έλασ, από τό κακά συγκρασημένο κλειδοκόμβωλο, στό όποια μάς μιλεί και στό πιάνο ό

•ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ•

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Ο Μπάχ σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν. Ο Χάιντεν σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Μπάχ και σάν ένας τριών εκπαιδευτών του Χάιντεν.

Μετάφρασις Ε.Δ.Α.